

Kaimiņu būšana

EKSPERTE

DIENAS
TĒMA

Nevalstiskais sektors ir dzinulis un karognesējs

Agnese Lāce,
Kurzemes plānošanas
reģiona izglītības jomas
reģionālā koordinatore

Nevalstiskais sektors kā vietējās kopienas attīstītājs tika aktualizēts Kurzemes NVO forumā. Kā to var izdarīt – caur izglītību, kas nenozīmē tikai rakstīt, lasīt un rēķināt. Tā ir gan kultūrizglītība, gan profesionāli ievirzīta. Diskusijās paši biedrību pārstāvji, kuri jau ir kopienu aktivisti, izteica viedokli, ka formāts "biedrība", kāds tas sākotnēji bija plānots, vairs nestrādā. Tagad aktīvāka darbība noris kopienās starp līdzīgi domājošiem vai uz viena vīļņa esošiem cilvēkiem. Tāpēc pašlaik var novilkt tādu kā vienādības zīmi, jo vairs nav svarīgi, biedrība vai vienkārši interešu kopa, kura dēvē sevi par kopienas.

Atļauja kādam būt aktīvam,

jo viņš ir biedrībā, vai liegums būt aktīvam, jo cilvēks nav biedrībā, vairs nepastāv. Cilvēku uzdrīkstēšanās, brīvie uzskati un vēlme kaut ko darīt iedod kopienai lielāku spēku. Skatoties kontekstā ar Eiropas kultūras galvaspilsētu, tieši no Liepājas izskanēja, ka šis pasākumu kopums būs mērķēts tieši uz kopienu aktivizēšanu, nenosakot nekādas robežas. Biedrība,

nevalstiskais sektors varētu būt dzinulis, kas iedrošina kopienu un aktivizē reālai rīcībai, liekot saprast, ka ne vienmēr oficiālai organizācijai ir lielāks spēks nekā cilvēku kopienai.

Biedrībai ir konkrēti darbības mērķi un virzieni, un tie varbūt ne vienmēr saskan ar kopienas interesēm un vajadzībām. Taču ir pozitīvi, ka biedrības saskaras ar izaicinājumu, kā iesaistīt vairāk biedru, turklāt aktīvus, nevis tikai veidot biedru sarakstu, kuri varbūt tikai reizi gadā samaksā biedru naudu. Veidojot savu kodolu plašāku, biedrība atzīst, ka kopiena ir viņu nākamais līmenis vai solis, kā pielāgoties. Nevalstiskais sektors ir elastīgs, un brīdī, kad vērtības vai idejas saskan, tas ir gatavs kā karognesējs pārstāvēt kopienu reālās darbības. Biedrībām ir svarīgi ieviest pārmaiņas, lai uzlabotu kopienas dzīvi, un tās ir gatavas to darīt. ▀

Jāiekustina tukšā niša

Klasiskā kopienas definīcija ir – noteiktai vietai piesaistītu cilvēku grupa, kas mijiedarbojas, taču pastāv arī profesionālu kopienu, biedrības, nodibinājumi. "Ja ir biedrošanās un domubiedru grupa, tad kopiena jau veidojas," saka nodibinājuma "Liepāja 2027" sabiedrības līdzdalības speciāliste Maija Jankovska. Šajā ziņā Liepājā kopienu aizmetņi noteikti esot, tomēr apkaimju kustība pagaidām esot tukšā niša. To mēģinās iekustināt Eiropas kultūras galvaspilsēta.

Kopienu programma bija arī Kauņai kā kultūras galvaspilsētai. "Vide un izaicinājumi ir līdzīgi, mēs no viņiem varēsim daudz ko mācīties un aizgūt. Kauņa publisku uzsaukumu veidā aicināja un atbalstīja aktīvos cilvēkus, piedāvāja mācības, deva uzdevumus. Līdzeklis, kā vākt kopā cilvēkus, ir iedzīvotājus iesaistoša kultūra – apkaimju svētki, pasākumi, kurus viņi paši īstenoja, definēt, kuri tad ir sāpīgie punkti," pastāsta M. Jankovska.

Gan Kauņai, gan Liepājai pasākumi iziet ārpus pilsētas

robežām. Vai mazā ciemā, kur visi cits citu pazīst, kopiena izveidojas vieglāk? Kolēģi Lietuvā ātri sapratuši, ka ar atšķirīgām mērķauditorijām jāstrādā dažādi. "Pilsēta bija tas tukšais lauks. Ja kādā rajonā ir darboties gatavs cilvēks, tad viņam ir monopols jaunam startam. Reģionos kaut kas jau ir, arī mums ir pašvaldību cilvēki, kultūras darba organizatori, kas ar to jau nodarbojas. Ja kāds nāk ar kultūras galvaspilsētas karogu un grib visu mainīt, tas tā nestrādā, ir svarīgi, lai visi justos iesaistīti un nejustos nenovērtēti," uzsver speciāliste.

Liepājā darbojas NVO, kuras gatavas iesaistīties apkaimju aktivizēšanā, tas būs resurss, norāda M. Jankovska. "Viņiem jāpalīdz aiziet nākamajā solī. Citādi cilvēki atnāk uz iedzīvotāju sapulcēm, izlādē savu sāpi, bet tālāk nekā nenotiek. Pārsvārā sagaidām, ka visu risinās pašvaldība, taču ir lietas, ko paši var izdarīt, ja sadarbojas savā starpā. Tā ir kultūras galvaspilsētas misija "(ne)miers" – radīt sajūtu, ka mums rūp apkārtējā vide; atrodam domubiedrus un meklējam risinājumus! Bieži vien pat nevajag lielus ieguldījumus. Jāiedod cilvēkiem pirmais im-

pulss," viņa stāsta.

Kopienu un apkaimju kustībā jēgpilnāks esot tas, ka cilvēki mudināti domāt par visiem kaimiņiem. "Vieni varēs iedot vairāk, būs radošāki, varēs nākt ar piedāvājumiem. Taču vietas konkrētība iedod apziņu, jā, bet mums taču blakus ir arī citi un mēs viņus varam iesaistīt!

"Liepājas 2027" komanda vairākkārt uzsvērusi, ka lielais skaits māju apsaimniekošanas biedrību var būt nozīmīgs spēks iedzīvotāju iesaistē. "Šis resurss ir mūsu uzmanības lokā, līdz šim pilnībā neizmanto. Galvenā līdz šim bijusi saimnieciskā funkcija, taču citu pilsētu piemēri parāda, ka var ne tikai domāt par sniega šķūrēšanu, bet veidot mājas kopienu," pauž M. Jankovska.

Uzticēšanās saišu veidošana ir ilgstošs process, viņa atzīmē. "Skaidrs, ka uzreiz uz paplātes nenoliks savas problēmas un kur nu vēl atradīs risinājumus. Uz vides veidošanas lietām reizēm nepieciešams paskatīties citādi, un te talkā var nākt mākslinieki, kuri var likt kopā iedzīvotāju vajadzības ar radošām idejām, un tad var dzimt kaut kas jauns, ko pirms tam nevaram prognozēt, bet ar ko

UZZIŅAI

KOPIENU PROJEKTS "KAIMIŅU BŪŠANA"

- Ielu apkaimes satikšanās festivāls, "Mājas stāstu" apzināšana, izstādes kvartālos.
- Dārzkopība kā mākslas veids un kopienas saliedēšanas līdzeklis.
- Kultūras telpu, neformālu tikšanās vietu izveide pilsētas un novadu apkaimēs.
- Skaņu mākslas izstāde "Skan Liepāja", radošās darbnīcas un performances.
- Mazākumtautību kultūras diena.
- "Seno kaimiņu satikšanās" – pasākumi reģionu kultūrtelpās.
- "Jaunie kaimiņi" – starptautisku mākslinieku rezidenču tīklu veidošana.

AVOTS: "LIEPĀJA 2027"

apkaimē varēs lepoties," klāsta M. Jankovska.

Nākamgad plānota apkaimju iekustināšana, potenciālo kopienu līderu stiprināšana. Sekos konkursi "Kaimiņu būšanas" aktivitātēm, kuros kopienas varēs īstenot savas mazās iniciatīvas. "Jāsagatavo augsne, lai tad, kad ieradīsies mākslinieki, kuri var ienest nebijušas idejas, viņiem ir organizēta grupa, ar ko strādāt," norāda speciāliste.

Iesaiste vēl sākuma stadijā

Par kopienu līdzdalību seminārā "Kopienu iesaiste kultūrvides veidošanā" Liepājā diskutēja Latvijas reģionu kultūras dzīves veidotāji. Pieredze ir ļoti dažāda. Kādā pagastā ir aktīvas interešu kopas – vietējie senioru un māmiņu klubi, kas nāk talkā kultūras darbiniekiem, paši piedāvā kaut ko garšīgu uzcept, eglītēm dekorācijas izgatavot. Rosīgie seniori iesaista arī citus iedzīvotājus. Citviet kopienā ļoti aktīvi ir skolas jaunieši, uz kuriem allaž var paļauties, ka atnāks, iesaistīsies un izdarīs. Tomēr – ja ir aktīva pagasta pārvalde, bibliotēka, kultūras nams, tad iedzīvotājam pašam nekas nav jādara un darītājus

ir grūti dabūt.

Kopienas iesaisti var skatīt vairākos līmeņos, stāsta Latvijas Kultūras akadēmijas Tālākizglītības centra vadītāja Ilona Asare. "Vienkāršākais – līdzdalība kultūras pasākumos un konkrētos projektos. Kultūras darbinieks izdomā iedzīvotājiem uzdevumu, piemēram, ar karogiem doties gājienā. Taču spektrs ir gana plašs. Var pieaicināt profesionālu mākslinieku, kurš strādā ar kopienai aktuālām tēmām un ar tās līdzdalību rada profesionālu mākslas darbu," viņa atzīmē.

Nākamais ir organizācijas līmenis. "Domājot par muzeja vai kultūras centra turpmāko attīstību vairāku gadu garumā, ir jautājums, vai mums svarīgās auditorijas iesaistām plānošanā, kā mēs stratēģiski redzam virzību, kas kultūras iestādei vispār būtu jādara. Šajā līmenī var darboties iedzīvotāju konsultatīvās padomes, var tikt iesaistītas fokusgrupas, piemēram, senioru vai māmiņu klubs. Latvijā kopienas iesaiste vēl ir sākuma stadijā, bet ārzemēs pie kultūras mantojuma objektiem redzam draugu un atbalstītāju kopas, kuras labprāt iegulda savu laiku un palīdz konkrētai vietai," pauž I. Asare.

Komplekss skatījums vēl nākamajā līmenī būtu uz līdzdalību pilsētas vai novada kultūrpoltikas veidošanā, kad ne tikai pētām dažādu sabiedrības grupu vajadzības, bet arī iesaistām kultūrpoltikas mērķu, uzdevumu plānošanā, ideju generēšanā un plānu īstenošanā. Šajā līmenī Eiropas kultūras galvaspilsētas ilgtermiņā gatavo un īsteno lielus mērķus.

Viena lieta ir strādāt ar aktīvajām kopienām, taču vērtīgāk ir mēģināt sasniegt tos cilvēkus, kur jāpieliek vairāk pūles un varētu būt vairāk šķēršļi. "Ar domu, ka veidojat visai sabiedrībai pieejamu kultūras piedāvājumu, jābūt pārstāvētām visas sabiedrības interesēm, ne tikai redzamāko grupu," uzsver I. Asare. "Iedzīvotājiem ir svarīgi, kas būs tālāk, ja es iesaistos? Ja lūdzām idejas, tad jāstāsta, kas ar tām tālāk notiks. Līdzdalības pasākumos jāpadomā no dalībnieka puses, kas man būtu vajadzīgs, lai es piedalītos?"

Svarīgi mācīties sadzirdēt iedzīvotājus, nevirzīt diskusiju sev vajadzīgā gultnē, nevis katrs par kopīgo labumu, nevis katrs par savām interesēm. ▀